

2023'E DOĞRU; TÜRK EĞİTİMİNİN DÜNÜ BU GÜNÜ VE YARINI

EĞİTİM BİLİMLERİ

II. MAARİF KONGRESİ ANISINA

13 - 18 TEMMUZ 2021
ANKARA

www.maarifkongresi.com
www.turkegitimsen.org.tr

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI

©Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, 2021.

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayımcının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imla tercihi yazarlarına aittir. Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN: 978-605-73787-6-7

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI

Kapak ve Sayfa Tasarımı:

Fatih Taha AKALAN

Editörler

Prof. Dr. Muhammet KOÇAK

Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ

Doç. Dr. Kazım KALKAN

İletişim Adresi:

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi

Erzurum Mahallesi Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci/ANKARA

Tel: 0 312 424 09 60 (8 Hat) Belgegeçer: 0 312 424 09 68

Genel Ağ: <http://www.turkegitimsen.org.tr>

elmek: iletisim@turkegitimsen.org.tr

Ankara-2021

SON YILLARDAKİ MİLLİ EĞİTİM POLİTİKALARINA DAİR DÜŞÜNCELER VE TEKLİFLER

Prof. Dr. İsa ÖZKAN

Öz

Dünya milletler ailesi içinde gelişmiş ve saygın bir ülke olarak yer alabilmenin hemen her alanda iyi eğitilmiş insan gücüyle mümkün olabileceği açıktır. Gelişmiş ülkeler, eğitim ve öğretime yapılan yatırımı, en büyük ve en kârlı yatırım olarak görmekte ve bunun gereğini yerine getirmek için kısa orta ve uzun vadeli bilimsel çalışmalarla desteklenen politikalar üretmektedirler. Esas itibarıyla bazı maddeleri zaman içinde değişmiş olsa bile 1731 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun hazırlanışının üzerinden kırk sekiz yıl geçmesine rağmen sözü geçen yasada belirtilen amaç ve hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığının yetkililerce düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye, son otuz yılda çok sık değişen eğitim programları, sınav sistemleri, eğitim süreleri, yönetim anlayışları, öğretmen yeterlilikleri, okulların fiziki kapasitesi gibi hususların yanı sıra salgın hastalık sebebiyle, örgün, yaygın ve uzaktan eğitimde verimliliği düşürmüştür. Üniversite sayısının artması, genç nüfusun yükseköğretimde bir programa yerleşme ve öğrenim görme imkânının artmasını sağlamıştır. Ancak, öğretim elemanı açığı ve araştırma üniversiteleri dışında bilimsel araştırma ve yayın sayısı ile öğrenim kalitesi pek çok yeni kurulan üniversitelerde giderilememiş, bölge ve yöre ihtiyaçlarını dikkate alan bilim alanı ve fakülte çeşitliliği yerine tek tip üniversiteleşme devam ettirilmiştir. Ayrıca gelişmiş bazı üniversiteler bölündüğü gibi, yönetim ve öğrenci alımındaki zafiyet yüzünden yüz elli yıldan fazla tarihi olan köklü askeri okulların kapatılması da talihsizlik olmuştur. Önemli bir potansiyelimiz olan genç nüfusumuzun, özellikle pek çok üniversite mezununun istihdam imkânı bulamamaları ve işsiz kalmaları; hatta bir kısım nitelikli genç beyinlerin ülke dışına gitmesi, çözülmesi gereken temel sorunlar arasındadır. Türkiye'deki her kademede okul mezunlarının kazanımları, gelişmiş ülkelerdeki emsalleriyle yarışabilecek seviyede olduğu takdirde eğitim-öğretim politikalarının yeterliliğinden söz edebiliriz. Bu makale çerçevesinde, gündüz bakım evlerinden, kreş ve anaokullarına, üstün zekâlı çocukların eğitiminden, okul yönetimlerine ve

öğretmen yeterliliklerine, ilköğretim, ortaokul ve liselerden üniversitelere kadar Türk eğitim ve öğretim hizmetlerindeki sıkça karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların nasıl çözülebileceğine dair teklifler ele alınıp değerlendirilmiştir.

Eğitim ve öğretim hizmetleri milletleşme, çağdaşlaşma, kalkınma ve gelişmiş bir ülke olma hedefinin ilk ve önemli basamaklarından birini teşkil eder. Dünyada gelişmiş, milli gelirini artırmış ve toplumunun bütün seviye ve kesimlerinde huzur ve refahı yaygınlaştırmak amacıyla olan ülkelerde örgün, yaygın ve misyon eğitiminin her kademesinde ciddi bir planlama, uygulama ve istihdam başarısı bulunmaktadır. Öğrenme süreçleri doğumla başlar; aile, okul, sosyal hayat ve mesleki eğitimle ömür boyu devam eder. Dolayısıyla devlet, örgün, yaygın ve uzaktan eğitimin her safhasında, eğitim-öğretim birliği ilkesinden hareketle tüm yaş ve seviye grubundaki öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre çağdaş bilgi, beceri ve olumlu davranışlar kazandırıp hayata ve mesleğe hazırlamakla yükümlüdür. 1731 Sayılı Temel Eğitim Yasası ile zorunlu eğitim ile yükseköğretim sürecinin bütün kademelerinde, Atatürk çizgisinde Türk milliyetçiliği anlayışına bağlı, onun ilke ve inkılaplarını benimsemiş, milli birlik ve bütünlük içinde, bireyin, ailelerin ve toplumun refah ve mutluluğu ile ekonomik, teknolojik, bilimsel, sosyal ve kültürel kalkınmayı hedefleyen ve Türk Milletinin dünya milletler ailesinin çağdaş ve saygın bir üyesi olmasını esas alan bir eğitim anlayışı hayata geçirilmesi Türk Milli Eğitim Bakanlığına görev olarak verilmiştir. Ancak cumhuriyetimizin kuruluşunun üzerinden doksan dokuz yıl, sözü geçen yasanın çıkışının üzerinden ise kırk sekiz yıl geçtiği halde bu hedefe ne kadar ulaştığımızın objektif değerlendirilmeleri yapılmış mıdır? Hayat boyu eğitim ve öğretim, aileleri, toplumları, milleti ve bütün insanlığı ilgilendirmekle birlikte temelde aktif öğrenim döneminin iki önemli katılımcı tarafı bulunmaktadır: Öğrenciler ile öğretmen ve öğretim üyeleri. Eğitim öğretim faaliyetleri, öğrencilerimizi başarılı ve özgüven sahibi olarak hayata hazırlayan, ailesini, toplumu, ülkesi ve dünyayı, gözlemleyip objektif değerlendirebilen, bilimsel ve teknolojik gelişmelere açık, ileri düzeyde millî dilimiz Türkçenin yanı sıra en az bir yabancı dilde iletişim donanımına ile kültürel ve estetik duyarlılığa sahip demokratik değerleri benimsemiş çağdaş nesiller olarak yetiştirmek durumundadır.

Türkiye’de yasalara rağmen son otuz yılda siyasi iktidarların ideoloji ve dünya görüşlerine göre değişen tutum ve uygulamalar sonucu eğitim ve öğretimde müfredat, eğitim süresi dâhil olmak üzere çok sık değişikliklere gidilmiş, dünyadaki emsali mezunlarla yarışamayan, geleceğinden emin olmayan, heyecanını yitirmiş, işsiz sayısı yüzbinlerle ifade edilen genç, çaresiz nesillere ile karşı karşıya kaldık. Eğitim sistemimiz, okuyan, araştıran, inceleyen, sorgulayan, itiraz eden ve analitik düşünen gençler yetiştiremiyorsa gelişmiş ülkelerle yarışmada başarı şansımız olamaz. Dünya milletler ailesi içinde günümüzde, güçlü ve söz sahibi bir devlet olmanın temelinde gelişmiş bir ekonominin yattığı ve gelişmiş bir ekonominin ise bilimsel araştırmalara yüksek teknolojinin üretimine dayandığı tartışılmaz bir gerçektir. Bilgi, bilim ve teknoloji üretmeyen her ülke, modern sömürge olmaya adaydır. Ekonomik, politik, sosyal ve kültürel gelişmenin, ilerlemenin itici gücü ahlak, adalet,

özgürlük, bilgi, bilim, teknoloji felsefe, sanat ve estetikdir. Türk Milletini bir arada tutan Türklük şuurumuzun kaynağı olan dil, tarih bilincimiz, âdet, gelenek ve değerlerimizdir. Eğitim ve öğrenim süreçlerinde Türk tarihinin ve cumhuriyetimizin kurucu değerlerini özümsemek için zafer, gurur ve sevinç günlerimiz olan millî bayramlarımız coşku ile kutlamak; bayrak törenlerinde İstiklâl Marşımızla birlikte Millî Andımız da ilk ve ortaöğretim okullarında yeniden okutmak, sözü geçen amacı gerçekleştirmek için ihtiyaçtan da öte değerler eğitimi için zarurettir. Bunun için siyasi iktidarlardan bağımsız köklü ve sürdürülebilir bir “Millî Eğitim Seferberliği”ne ihtiyaç vardır. Öğretmenlik ise bilimsel zihniyet ve düşünceyi önceleyen, Türk millî kültürünün tarihi ve çağdaş değerlerini özümsemiş, bilişim ve eğitim teknolojilerini başarıyla kullanan, spor ve sanat dallarından en az birinde beceri sahibi, ülkemizin geleceği olan öğrencileri yetiştirecek bir kariyer, ahlak, model ve adanmışlık mesleği olarak düzenlenmelidir. **Millî Eğitim Şuraları** kısa, orta ve uzun vadeli eğitim politikalarını planlayan, uygulayan daimi bir koordinasyon kurulu olarak yapılandırılmalıdır. Günümüzde ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınması ile huzur ve refah toplumu hedefine ulaşmanın, ancak bütün yaş gruplarında yüksek nitelikli eğitim ve çağdaş bir bilgi toplumu anlayışıyla mümkün olacağı inancındayız. Dolayısıyla milli eğitim politika ve uygulamalarının sonucu olarak milli, demokratik ve bilimsel zihniyete sahip çağdaş bilgi toplumunun üyesi olan insanın yetiştirilmesi ve buna dayalı olarak da, bilimsel bilgiye ulaşan, onu kullanan, üreten ve teknolojiye dönüştüren bir eğitim yapılandırması sürecini hedeflemeliyiz. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kuruluna GSYİH’den ayrılan pay, kademeli olarak OECD ülkeleri seviyesine çıkarılmalıdır. Ülkelerin karşılaştığı pek çok sorunun çözümünde eğitilmiş ve bilgi toplumu seviyesine erişmiş insan gücünün varlığı önemli bir güç çarpanıdır. Batı Avrupa’da çok, zengin madenleri ve enerji kaynakları bulunmayan Almanya gibi ülkeler Dünyanın üçüncü büyük ekonomisi ve endüstrisi olmasının temelinde eğitilmiş ve disiplinli bir demografik yapıya sahip olmasıdır.

Öğretmen Yetiştirme, Öğretmelerin Mali ve Sosyal Hakları İçin Neler Yapılabilir?

Öğretmen yetiştirme sistemi yeniden ele alınmalı; Milli Eğitim Bakanlığı ile Üniversitelerin Eğitim, Fen ve Edebiyat Fakülteleri arasındaki öğretmen yeterliliğindeki aksaklıklar ile öğretmen yetiştirme programlarındaki bilimsel ve idari kopukluklar ortadan kaldırılarak lisans mezuniyetini takiben öğretmenlik mesleğine giriş, mesleki gelişim, yeterlik ve süreklilik eğitimi için **Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Akademileri** kurulmalı; var olanlar işler hale getirilmelidir. Bu akademi çağdaş, millî değerlerinin bilincine varmış; mesleki, donanımına ve gelişimine özen gösteren, eleştirel düşünen, öğrenci merkezli etkinlikler hazırlayan, uygulayan, tartıştıran, değerlendiren ve yönlendiren, dünyayı ve ülkesini kavramış, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’ndaki Türk Milli Eğitiminin Amaçlarını ilke edinmiş ideal sahibi, öğretmenler yetiştirilmelidir. Öğretmen adaylarına ve öğretmenlere mesleğin niteliğinin yükseltilmesi için genel ve özel alan yeterliklerinin

kazanımında hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları verimlilik esasında yapılandırılması gerekmektedir. Akademik, malî, sosyal ve idarî düzenlemelerle öğretmenlik saygın ve cazip bir meslek haline getirilmelidir. Türkiye’de pek çok meslek mensupları için **Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu** gibi hizmetin gerektirdiği hak, görev ve sorumlulukları belirleyen yasal düzenlemeler yapılmıştır. İrfan ve eğitim ordusu olan öğretmenlerimiz için 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında böyle etraflı bir yasa bulunmamaktadır. Öğretmenlerimizin mesleki motivasyonu ve verimli çalışmaları için sözleşmeli, ücretli ve kadrolu öğretmenler arasında özlük bakımından farklılıklar giderilerek “**Öğretmenlik Meslek Yasası**” çıkarılmalıdır. Ülkemizin ekonomik, teknolojik, sosyal ve insani gelişimini tamamlaması ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması, ancak geleceğimizi emanet edeceğimiz öğrencileri yetiştirecek olan **öğretmenlerin** mesleki başarılarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu konuda 1848’de kurulan *Dârü’l-Muallimîn* ile 1870’te açılan *Dârü’l-Muallimât*’tan Cumhuriyet dönemindeki İlk ve *Yüksek Öğretmen Okullarına* kadar gelen Türk eğitimindeki tarihi ile gelişmiş ülkelerin tecrübelerinden yararlanılarak eğitim-öğretim hizmetlerinde yarışma ve başarıyı teşvik edilmeli; öğrenci, aile, okul ve öğretmen motivasyonu sağlanarak toplam kalite yükseltilmelidir. **Öğretmenevlerinin hizmet standardı geliştirilerek üst seviyeye çıkarılmalı** ve öğretmenlerin erişimi kolaylaştırılmalıdır.

Eğitim Öğretim Dili Türkçe

Eğitim-öğretimin her kademesinde dil becerini geliştirmek için, öğrencilerin Türkçeyi doğru akıcı ve güzel şekilde kullanmalarına özen gösterilmelidir. Eğitim ve öğretim süreçlerinde dil hassasiyeti ve toplam kalite için ana dili Türkçe yeterliliği başarının temel şartıdır. Yabancı dil öğretimde de başarılı olmak, ancak ana dili becerisinin yeterliliğiyle ilgilidir. Türkçenin kitle iletişim araçlarında, bilim, teknoloji, endüstri, sanat, ticaret ve hayatın bütün diğer alanlarında estetik seviyede güzel kullanımı ve işlenerek gelişip zenginleşmesinin yanı sıra bilim ve iletişim dili olması için paydaş kurum ve kuruluşlarla her türlü çaba gösterilmelidir. Türkçeyi yozlaştırıp ihmal edici her bir girişim ve faaliyetin Türk Milli Eğitiminde sadece bir eğitim dili meselesinden de öte, devletin beka ve milli güvenliğine bir tehdit olarak değerlendirilip Anayasanın ilk dört maddesi ile 42. Maddesine sadık kalınması hususunda konuya taraf bütün resmi ve sivil toplum kuruluşlarınca gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

1.Okul Öncesi

Doğumdan itibaren çocuklarımızın zihnî, hissî, bedenî gelişimlerinin takibi, anadili becerisi ve şuuru ile güven duygusunu geliştirmeleri, hayata ve zorunlu eğitim süreçlerine hazırlanmalarını kapsayan okul öncesi eğitim, devlet desteğinde ve gözetiminde bilimsel ölçütlerle ve çağdaş yöntemlerle sosyal devlet anlayışıyla gerçekleştirilmesi esas olmalıdır. Okul öncesi eğitimin, Yeni

Doğan- Üç-Dört Yaş Bakım ve Edinim Eğitimi, Beş- Altı Yaş Anaokulu Eğitimi olmak üzere iki grupta değerlendirilebilir. Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğü ve koordinasyonunda, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Çocuk Sağlığı Merkezleri, yerel yönetimler ile işbirliği yaparak kamu tüzel kişiliğine sahip en küçük yerleşim birimi de dâhil olmak üzere fiziki durumu yöre şartlarına göre yüksek standartlarda ihtiyacı karşılayacak ölçüde inşa edilmiş; çocuk hekimi, hemşire, yeterli sayıda okul öncesi öğretmeni, psikolog ve bakıcı annenin kadrolu ve zorunlu olarak istihdam edildiği **Aile Sağlığı Eğitimi ve Gündüz Bakım Evleri** kurulması planlanıp düşünülmelidir. Her çocuğun doğumdan itibaren beden ve mental gelişimi, aşı ve diğer sağlık ihtiyaçları, edinim eğitimleri ailelerle işbirliği yapılarak devletin ilgili kurumlarının denetim ve gözetiminde bu birimlerde yapılabilir. **Aile Sağlığı Eğitimi ve Gündüz Bakım Evleri** ile kademeli olarak ülkemizin tamamında doğumdan itibaren sağlık ve edinim eğitimi takibi yapılmayan çocuğun kalmaması esasına göre hizmet üretilmesi sağlanmalıdır. Anaokulu eğitimi, beşinci yaş çocuklarında ailesinin ve yaşadığı çevrenin imkânları ile annenin çalışıp çalışmadığı göz önüne alınarak gönüllü; altıncı yaş çocuklarında ise zorunlu olarak devlet okullarında gerçekleştirilmesi yerinde olur. Eğitim ilk basamağı olan Gündüz Bakımevleri ve Kreşler ile ilgili düzenlemeler şehirleşmenin yüzde seksenlere ulaştığı ülkemizde bu husustaki gerekli yasal düzenlemeler öncelikle yerine getirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın doğrudan sorumluluğu ve denetimi çerçevesinde kamu kuruluşları, yerel yönetimlerin ve gönüllü kuruluşların açacağı yuva veya anaokullarında okul öncesi eğitim için aileler teşvik edilmeli. çalışmayan annelere de bu konuda bilgi ve yardım sağlanmalıdır

2. Temel Eğitim

Uygulanmaya devam eden on iki yıllık zorunlu ve kesintisiz Temel Eğitim, altıncı yaş çocuklarının anaokulunun da kademeli olarak ilavesiyle on üç yıla çıkarılmalı; toplam kalite bakımından gelişmiş ülkelerle yarışabilir seviyeye getirilmelidir. Sık değişen ve sonuçları bakımından paydaşlarını memnun etmeyen ilk, orta ve lise giriş ve mevcut yerleşme sınavları, eğitim-öğretim kademeleri, öğretim programları uygulamaları, ders geçme ve sınav sistemleri, okul-aile işbirliği ve rehberlik hizmetleri öğrenci, aile ve ülkemizin ihtiyaçları çerçevesinde yeniden değerlendirilmelidir. Özellikle büyük şehirlerdeki kalabalık ve nüfusu daha az olan yerleşim birimlerindeki birleştirilmiş sınıf ile ikili eğitim uygulamaları fiziki kapasitenin artırılmasıyla düzenlenecek, başta ihtiyaç duyulan bölgeler olmak üzere eğitim ve konaklama standartları sağlıklı seviyeye yükseltilmiş öğrenci yurtları yaygınlaştırılmalıdır. Temel eğitimde, incelemeye, gözleme, deneye dayalı, yaparak yaşayarak öğrenmeyi hedefleyen, öğrencilerin ruhi ve fiziki gelişimleri ile becerilerini artırmaya yönelik spor, sanat ve kültürel etkinliklerin daha fazla yer aldığı, hür düşünmeye sevk eden, bireysel farklılıkları gözetken ve programlar arası esnek geçişlerin olduğu, bir dönüşüm programı uygulanmalıdır. Günümüzde öğretmen ve ders kitapları bilgi edinmenin yegâne kaynağı olmaktan çıkmış; kaynak çeşitlenmesi doğru ve isabetli tercih edildiği ve erişildiği takdirde paydaşlara yeni fırsatlar sunmuştur. Bilginin kapsamı, niteliği ve hızında görülen gelişmeler, bireyin öğrenme ve öğretme süreçlerini de

süratle değiştirmektedir. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı geliştirilmeli, öğrenci ve öğretmenlere bu teknolojileri kullanma becerileri kazandırılması için gerekli girişimler yapılmalıdır. Bilişim teknolojilerinin ve dijital dönüşümün çağımızda ulaştığı seviye eğitim ve öğretim alanlarını okul, ev ile sınırlı olmayıp hayatın yaşanıldığı uygun her ortamda yürütülüp izlenebilir hale getirmiştir. Ülkemizde öğretimin her kademesinde bütün öğrencilerin uzaktan öğrenme imkânına kavuşacak internete erişim, tablet gibi alt yapı eksikleri süratle giderilecektir. Çağdaş öğrenme süreçlerine uygun olarak sanal öğrenme ve öğretme programları ülkemizin ihtiyaç ve hedefleriyle paralel olarak güncellenmeli; iletişim ve bilişim cihazlarının öğrencilerde bağımlılığa dönüşmeden ve sosyalleşmeyi geciktirmeden yararlı ve uygun kullanımı eğitimi ailelerle işbirliği yapılarak gerçekleştirilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nda, öğrenciler için bir **Zekâ ve Yetenek İzleme Merkezi** kurulmalıdır. Ülkemizin bütün okullarındaki üstün zekâlı öğrencilerin belirlenmesi, eğitim ve öğretimi, yetiştirme ve yükseköğretimi müteakip iş süreçleri sözü geçen merkez tarafından izlenip, beyin göçünün önüne geçilerek yüksek nitelikli insan gücünün yaratacağı katma değerün ülkemizde kalması sağlanmalıdır. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitim gördüğü Bilim ve Sanat Merkezleri, ülkemizin ve insanlığın beklentilerini karşılayacak şekilde ideal gelişim modellerinin prototipleri olarak yapılandırılmalıdır. Bilim ve Sanat Merkezlerinin laboratuvar ve dersliklerinden öğretmen ve öğrenci kadrosuna kadar liyakat ve verimlilik esaslı seçim ve program uygulanmalıdır. Eğitim altyapısı ve kadroları bakımından bölgeler ve okullar arası farklılıklar giderilmeli, yasalarda öngörülen fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Maddi bakımdan yardıma muhtaç öğrenciler için devlet burs ve parasız yatılılık imkânları ihtiyacı karşılayacak düzeye getirilmelidir. Öğrenim çağındaki bütün engelli öğrencilerin okula erişimi gerçekleştirilmelidir. Son yıllarda kapatılan veya Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilen Türk eğitim tarihinde çoğunluğu yüz yılı aşan geleneğe sahip öğretmen liseleri, askerî liseler, sağlık kolejleri, meteoroloji lisesi gibi okullar yeniden açılmalı ve ilgili kurumlara bağlanmalıdır. Temel eğitimin lise kademesi programları ile yükseköğretimin programları birbirini tamamlar hâle getirilmeli ve YKS müfredata uygun olarak düzenlenmelidir.

Eğitim verimliliği ve dolayısıyla sistemin performansını değerlendiren uluslararası araştırmalarda Türkiye, OECD ve AB ortalamasının altında yer almıştır (MEB, 2013d). Ulusal ve uluslararası sınavlarda başarının artırılması için öğretim programları, kazanımların bütün halinde öğrencilere uygulanıp uygulanmadığı, sınavlar ve sınav sonuçlarının ölçülüp değerlendirilmesi bilimsel ölçütlerle ele alınmalı ve yeniden yapılandırılmalıdır. Sorun çözme, yaratıcı düşünce, model ve tasarım projeleri hazırlama, söyleşi, hitabet ve kompozisyon ve drama hazırlama gibi sosyal etkinlik programları yaygınlaştırılmalıdır.

Eğitime ayrılan kaynaklar, son yıllarda bir “rant ekonomisi” haline dönüşmüştür. Kamu ve özel sektörün eğitim için aktardığı kaynaklar, Türk Milli Eğitim Politikaları doğrultusun-

da titizlikle verimli şekilde sarf edilmelidir. Takip edilecek zorunlu programların dışında seçmeli dersleri ve programlarını her okul, kadrosu, veli ve öğrenci işbirliği ile belirlenmelidir. Yabancı dil öğretimi ve değerlendirme sistemi, Türkçe anadil eğitimiyle birlikte programlanıp çağdaş yöntemlerle başarıya odaklanarak yürütülmelidir. Öğrenciler, sınav baskısı ve kaygısından uzak, özgüven içinde sorun çözme, sorumluluk alma, çevresiyle uyumlu, hayatta başarılı ve mutlu bireyler hedefiyle eğitilmelidir. Milli Eğitimdeki her seviyedeki atama ve yöneticilik için liyakat sistemi uygulanmalıdır. Milli Eğitim Teşkilatı birimleri ile okul yöneticiliği son yıllarda bütünüyle siyasal tercihlere göre şekillenmektedir. İl ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile ortaokullar ve Anadolu Liselerinin yönetici ve yardımcılarının büyük ekseriyetinin din ve ahlak bilgisi öğretmenleri arasından seçilmesi her şeyden önce bu alana olan güven duygusunu sarsmıştır. Milli Eğitim Teşkilatındaki her derece yöneticilik eğitim ve öğretim meslek bilgisinin yanı sıra kamu idaresi hukuku ve sosyal iletişim becerisi gibi profesyonel yöneticilik ölçütleri ve adil yarışma sınavları sonucunda atanmalıdır.

2.1. Özel öğretim kurumları, her zaman geçerli, saydam eğitim ölçütleriyle denetlenmeye hazır, salt ticari kaygılar taşımayan, öğretmen istihdamı, öğrenci alımı gibi hususlarda titiz davranan ve verimliliğiyle rekabetçi ve öncü kuruluşlar şeklinde yapılandırılmalıdır. Bu tür eğitim kurumlarının sayısının artırılması teşvik edilmelidir. Ancak, özel öğretim kurumlarının bir kısmının mevcut uygulamalarında veli ve öğrencilerden gelen şikâyetlerden yeterli denetimin olmadığı anlaşılmaktadır. Burada görev yapan öğretmenlerin ücret ve sigorta problemleri muhakkak surette çözüme kavuşturulmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasal Hukuk Sistemine aykırı ideolojik dernek, vakıf ve diğer yasa dışı kurumların kontrol ve yönetimindeki özel öğretim kurumlarının ve öğrenci yurtlarının faaliyetlerine ve MEB ile işbirliğine izin verilmemelidir. Dini eğitim, örgün ve yaygın olarak sadece resmi devlet kurumlarının destek, denetim ve gözetiminde gerçekleştirilmelidir.

2.2. Meslek Okulları

Meslek Liseleri, makine parkları, program ve uygulamalarıyla yenilenerek; endüstri, sanayi, KOBİ'lerle işgücü piyasasının istihdam için ihtiyaç duyduğu teknik alanlara dönük insan kaynakları yetiştirmeye ve kümelenmeye elverişli ara insan gücünü yetiştirecek hale getirilmelidir. Özel sektörün ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden katılımı teşvik edilmelidir.

2.3.Yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi

Yurt dışındaki Türkler, Türkiye'nin tabii lobileridir. Türkçenin iletişim dili olarak yaygınlaştırılması için TRT Eğitim ve Çocuk kanallarından "Adım Adım Türkçe Öğreniyorum" programının yanı sıra Türk Milli Kültürü ile ilgili belgesel, yarışma, dizi vb. programlar

hazırlanmalı, eğlence ve spor etkinliklerinin de yer alacağı yaz okulları açılmalıdır. Yurt dışında yaşayan Türk ailelerinin çocuklarının kültürel kimliklerini korumaları ve geliştirmeleri için uzaktan eğitim, öğrenci değişim programları gibi diğer yaygın ve örgün eğitim faaliyetleriyle anavatan ile münasebetleri tahkim edilmelidir.

3. Yükseköğretim

Yükseköğretim Kurulunun son yıllardaki uygulamalarıyla ülkemizdeki devlet ve pek çok vakıf üniversitesi bütünüyle merkezîyetçi ve politik tercihlerle yönetilen kurumlar haline dönüşmüştür. Üniversite sayısı ve yerleşen öğrenci sayısındaki artışla ülke nüfusunun yaklaşık % 10'u üniversite öğrenimi görmektedir. Hızlı üniversiteleşmenin getirdiği fiziki yetersizlikler birçok yükseköğretim kurumunda henüz çözülememiş; ülkemizde **46 öğrenci başına düşen bir öğretim elamanı sayısı**yla, **Avrupa Birliğine üyelik mazisi çok yeni olan Doğu Avrupa ülkeleri seviyesine bile ulaşamamıştır (2020 yılı verileri; Türkiye % 46; Bulgaristan %12, Macaristan%14; AB ülkeleri: Almanya %12,Fransa %16; Birleşik Krallık %12).** Yükseköğretim planlama ve politikalarında, bilimsel araştırma desteklerinde öncelikli ve nitelikli alan tercihleri, insan kaynakları yönetimi, yatırım, iş gücü piyasasının ihtiyaçları gibi hususlar, ülke gerçeklerine aykırı bir şekilde ihmal edilmiştir. **Akademik unvan yükseltilmesi, atama ve yönetim anlayışının siyasallaşması sebebiyle üniversitelerin çoğunda kalite düşmüş, öğretim elemanı ve öğrencilerin akademik araştırma ve öğrenim istek ve heyecanı kırılmış ve bir akademik değersizleşme sürecine girilmiştir.** Ayrıca, pek çok üniversitede mezun öğrencilerin kariyer planlamasından sonuç alınamamış; parlak ve başarılı şekilde öğrenimini tamamladığı halde, geleceğinden umutsuz, kaygılı, genç işsiz yığınlar ortaya çıkmıştır. **Yükseköğretim Kurulu Yasasında yapılacak düzenleme ile üniversiteler akademik araştırmaların gerçekleştirildiği evrensel bilginin özgürce öğretildiği ve üretildiği bilimsel ve idari bakımdan özerk kurumlar olarak yapılandırılmalıdır.** Yükseköğretim Kurulunun standart belirleme, planlama ve koordinasyondan görevi dışında üniversitelerin, akademik ve idari bakımdan özerkliğini dair bir yetki ve tasarrufu bulunmamalıdır. Ülkemizin kalkınması için bilimsel araştırma ve uygulamaların yanı sıra nitelikli insan gücünü yetiştiren öncü kuruluşlar olan üniversitelerin, yönetimlerini seçmemesi uygulamasına son verilmesi; gelişmekte olan ve yeterli öğretim üyesi bulunmaya üniversiteler dışındaki bütün devlet üniversitelerinde rektörler her üniversitede çalışmakta olan kendi öğretim üyeleri arasından seçilmelidir. **Türk üniversiteleri, sağlık, mühendislik, fen, sosyal, eğitim, güzel sanatlar ve spor bilimlerinde proje, buluş, patent, kitap, makale, estetik icra ve görsel eser gibi alanlarda ürettikleri değerler ve mezun ettikleri yetişmiş insan gücüyle dünyanın gelişmiş üniversiteleri ile yarışabilecek saygın bir seviyeye getirilmesi için teşvik edilmelidir.** İletişim ve bilgi çağını yakalama nano-teknoloji ve endüstri 5.0 ile uyumlu kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için eğitim-üretim-insan ve işgücü hedefleri arasında denge kurulmalıdır. Ülkemizdeki devlet ve vakıf üniversiteleri birbirinin benzeri haline gelen ve tek tipleşen

fakülte, yüksekokul, enstitü ve araştırma merkezleri ile bölüm ve anabilim dalı programlarında bulunduğu bölge ve havzanın ihtiyaç ve kalkınmasına uygun alanlarda ihtisaslaşması ve misyon eğitimine geçmesi icap etmektedir.

Üniversitelerimizin Teknoloji ve Araştırma Merkezlerinin, TÜBİTAK, TUBA ve Savunma Sanayinde Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde bulunan devlet ve özel sektör kuruluşlarının mobil internet, bulut teknolojisi, insansız araçlar, robotik, siber güvenlik ve savunma, uzay, havacılık, nano teknoloji, nörobilim, yapay zekâ ve makine öğrenmesi, ağ teknolojileri [5G nesnelerin interneti], biyo-teknoloji, akıllı ve yenilikçi malzemeler gibi alanlarda ARGE çalışmalarını yoğunlaştırması ve katma değeri yüksek ürün imalatının desteklenmesi sağlanmalıdır. Türkiye'nin ihracatında, katma değeri yüksek teknolojik ürün tür ve yüzdesinin artması, ulaşılması zaruri bir hedef olarak ortaya konulmalıdır. İletişim ve bilgi çağını yakalama, nano-teknoloji ve endüstri 05 ile uyumlu kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için eğitim-üretim-insan ve işgücü hedefleri arasında denge kurulmalıdır. Türk üniversiteleri, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın bakımından kendi aralarında ve uluslararası düzeyde rekabet edebilecek ve yarışabilecek konuma getirilmelidir. Araştırma Üniversitelerinin sayısı artırılmalı, doktora sonrası uzmanlık program ve çalışmaları teşvik edilip yeterince kaynak ayrılmalıdır. Üniversitelerin akademik çalışma ve öğretim ve faaliyetlerini kurumsal özerklik, bilimsel özgürlük, çeşitlilik, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, rekabet ve kalite ilkeleri için idari ve yasal düzenlemeler acil olarak gündeme alınmalıdır. Üniversitelerin her unvan grubunda öğretim elemanı alımında, liyakat esas olmalı, seçimin güvenilirliğinde şüphe olmayan atama ve sınav sistemi uygulanmalıdır. Üniversitelerimizdeki istihdam edilen öğretim elemanlarının öğretim ve mesleki yayın bakımından akademik yeterlilikleri uluslararası alandaki emsalleriyle yarışabilir seviyede olması için gereken her türlü destek verilmelidir. Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES), bilim dalları esasına göre yeniden düzenlenmeli; üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programlarına öğrenci kabulü için yapılan sınavlarda ise **objektif ölçütler ve başarı sıralaması esas alınmalı; sözü geçen lisansüstü öğrenciler burslarla desteklenmelidir. Yurtiçindeki saygın bilim adamlarına maddi ve psikolojik bakımdan özgür, bilimsel ve teknolojik ortam tesis edilerek beyin göçünün önüne geçilmelidir.** Üniversitelerimiz, uluslararası öğrenciler ve öğretim üyeleri için çekim merkezi haline dönüştürülerek **ortak çalışmalar, projeler gerçekleştirilmesi için fırsat ve imkân yaratılmalıdır.**

Türk Devlet ve Topluluklarıyla başlatılan “Büyük Öğrenci Projesi” çerçevesindeki burs programları, son yıllarda amacı dışında çoğunlukla Ortadoğu ve Afrika ülkeleri öğrencilerine tahsis edilmeye başlanmıştır. Ülkemizin Türk devlet ve topluluklarıyla ortak geleceğini kurma adına bilimsel ve kültürel işbirliği için önemli olan Türk ve Akraba Topluluklar Başkanlığınca yürütülen bu proje yeniden gözden geçirilmeli, kontenjan kısıtlamaları kaldırılarak asli amacına uygun hale getirilmelidir. Ayrıca Türkiye’de yerli ve yabancı öğrencilere burs veren gönüllü kuruluşlar bir çatı altında toplanarak bütün burs programlarının ülkemizin milli, insani ve bilimsel amaç ve çıkarları istikametinde daha verimli hale getirilmesi için gereken düzenlemeler yapılmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Rektörü TC vatandaşı olan *Bakü'de Fuzuli Azerbaycan-Türkiye Üniversitesi, Aşkabat'ta Mahdum Kulu Türkmenistan -Türkiye Üniversitesi, Taşkent'te Ali Şir Nevayî Özbekistan-Türkiye Üniversitesi* adlarıyla mevzuatında Türk ülkeleri arasında öğrenci ve öğretim üyesi kabulü ve değişimine esas alan üç ortak üniversite kurulmalıdır. Türk Cumhuriyetleri üniversiteleri ile işbirliğinin geliştirilmesi için Bologna Süreci ve Avrupa Kredi Transfer Sistemine intibakları teşvik edilmelidir. Öncelikle gelişmiş ülkelerin prestijli üniversiteleriyle ülkemizdeki üniversiteler arasında ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrenci ve öğretim üyesi değişimi için meslek ve bilim alanı standartlarına göre “Yeterlilik Çerçevesi” oluşturulmalı ve ulusal ve uluslararası geçerliliğe sahip diploma ve sertifikasyon sistemi geliştirilmelidir. Avrupa Birliği ve Avrasya ülkelerinin yükseköğretim kurumları arasında Bologna Süreci, Erasmus, Campus *Europae*, Farabi, Mevlana gibi öğrenci ve öğretim elemanı değişim programlarındaki aksaklıklar düzeltilerek verimlilik ve işlerlik sağlanmalıdır.

Önümüzdeki yirmi yıl içinde pek çok meslek kaybolurken veya dönüşürken **Dünya Ekonomik Forumu**'nun verileri göre, 1,7 milyon yeni iş kolunun ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Meslek yüksekokullarında, insan gücü planlaması, istihdam, yetkinlik ve kalitenin dikkate alınarak yeni iş kollarına göre meslek çeşitliliğinin yönelmesi sağlanmalı bu gelişmelere uygun düzenlemeler, süratle yapılmalıdır.

Akademik dergilerde süreklilik, makalelerin ilk başvurudan itibaren hakem ataması ve raporları da dâhil yayın aşamasına kadar elektronik ortamda izlenebilirliği, şeffaf bir şekilde takip edilmeli gerçek anlamda bilimsel etki değeri bakımından uluslararası emsalleriyle yarışabilir prestijli bir akademik dergi yayıncılığı tesis edilmelidir. “*Yağmacı Dergicilik*”in önüne geçmek için YÖK, Üniversitelerarası Kurul, Üniversiteler, Ulakbim ve Dergi Park üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Akademik makale, kitap, uluslararası bilimsel kongre ve sempozyum bildirileri ile sanat performanslarının uluslararası nitelikte alanına yenilik getiren, ülkemizin yanı sıra evrensel anlamda da bilim hayatına katkı sağlaması esas alınmalıdır.

Millî Savunma Bakanlığımızın ve ordumuzun bütün kuvvetlerde ihtiyaç duyduğu kurmay subay, subay ve astsubayları yetiştirilmesiyle ilgili kararname ile kurulan Milli Savunma Üniversitesi'nin yasası çağdaş güvenlik ve savunma bilim ve doktrinleri çerçevesinde tarihi ad ve geleneklerinin sürekliliğine uygun şekilde düzenlenmeli, Kara, Deniz, Hava Harp Akademileri, Türk Silahlı Kuvvetler Akademisi, Milli Güvenlik Akademisi ile Gülhane Tıp Akademisi yeniden açılmalıdır. Sözü geçen kurumların öğrenci alımı, eğitimi gibi hususlarda bir aksaklık varsa düzeltilmelidir. Ayrıca çok köklü tarihi geçmiş olan askeri okulların kapatılıp tüzel kişiliğinin ortadan kaldırılması, bina ve arazilerinin başka maksatlarla kullanılması Türk eğitim tarihi ve geleneğine aykırıdır.

Sonuç

Günümüzde ülkeler arası gelişmişlik, bilim ve teknolojik araştırmalara dayalı milli patent almış, katma değeri yüksek ürünler imal etmek, bunları vatandaşlarının refahı, huzur ve güvenliği için iç piyasada kullanıma sunmak ve toplam ihracat kalemlerinde bahse konu ürünlerden elde edilen payın büyük olması ile ölçülmektedir. Bir bakıma milli gelir ile eğitim, bilim ve ona bağlı olarak üretilen teknolojik ürünler arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. 21. yüzyılda bilimsel araştırmalarda önde yer alan ve iyi eğitilmiş nüfus yapısına sahip ülkeler; demokratik, sosyal, ekonomik ve teknolojik seviye ve gelişmelerinde sürdürülebilir bir ivme yakalamışlardır. Günümüzde, nano teknoloji, elektronik, kimya, mekatronik, malzeme ve metalürji mühendisliği, optik, nükleer ve kuantum fiziği, genetik, yazılım, sağlık bilimleri, savunma sanayi ve tarım üretiminde gelişmiş ve emsalleriyle rekabet edebilen ülkeler kalkınma yarışında önde olacaklardır. Dolayısıyla yukarıda ifade etmeye çalıştığımız dışa bağımlılığımızın azaltılması ve güçlü bir ekonomik ve sosyal yapı için eğitimin ve öğretimin bütün kademeleri ve paydaşlarıyla ilgili aksayan hususların düzeltilmesi için çözüm önerilerinin dikkate alınıp hayata geçirilmesinin elzem olduğunu belirtmeliyiz.

